

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Економіко-гуманітарний інститут, гуманітарний факультет
(повне найменування інституту, назва факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин
(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА ДИПЛОМНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему : «Конкурентні стратегії транснаціональних корпорацій в умовах
глобалізації світогосподарського розвитку»**

Виконала

Студентка 2 курсу, групи ГФ-218м
спеціальності 292 «Міжнародні економічні
відносини», ОПП «Міжнародний бізнес»
(код і назва напрямку підготовки, спеціальності)

_____Діденко М.В.
(прізвище та ініціали студента)

Керівник _____Лазнева І. О.
(прізвище та ініціали)

Рецензент _____Трофименко К.Є.
(прізвище та ініціали)

м. Запоріжжя
2019 рік

РЕФЕРАТ

КДМР: 130 с., 14 рис., 13 табл., 77 джерел, 4 додатки.

Мета роботи - розробка основних стратегій транснаціональних корпорацій та альтернативних шляхів їх поведінки, виявлення впливів транснаціональних корпорацій на формування конкурентного середовища національної економіки.

Об'єкт дослідження: функціонування транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації світогосподарського розвитку.

Предмет дослідження: стратегії нарощування конкурентоспроможності транснаціональних корпорацій в умовах глобалізаційних процесів.

Методи дослідження: логічний, метод порівняльного аналізу, метод синтезу, статистико - економічний, метод абстракції, економіко - математичний, економіко - статистичний, графічний і табличний.

Анотація. В роботі розглянуто аналіз стратегій та актуальність потенційного синергетичного ефекту підвищення конкурентоспроможності як критерію доцільності угод.

Здійснена класифікація етапів еволюції транснаціональних корпорацій, їх вплив на процес глобалізації, особливості ТНК як форми міжнародного підприємництва. В межах методичного підходу до оцінювання доцільності стратегій конкуренції ТНК в міжнародному бізнесі розглянуто теорії конкурентоспроможності та визначено сучасні етапи розвитку розробки та впровадження стратегії ТНК. Здійснено аналіз факторів розвитку транснаціонального бізнесу в розвинутих країнах та проаналізовано світові тенденції конкурентоспроможності.

Оцінено рівень конкурентоспроможності з проведенням SWOT і PEST - аналізу при розробці стратегії ТНК. Визначено тенденції політики України щодо залучень інвестицій ТНК з виявленням можливих напрямів покращення діяльності ТНК на території України.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА КОРПОРАЦІЯ, СТРАТЕГІЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ, МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС, КОНКУРЕНЦІЯ.

Анотація. В роботі рассмотрен анализ стратегий и актуальность потенциального синергетического эффекта повышение конкурентоспособности как критерия целесообразности соглашений.

Осуществлена классификация этапов эволюции транснациональных корпораций, их влияние на процесс глобализации, особенности ТНК как формы международного предпринимательства. В рамках методического подхода к оценке целесообразности стратегий конкуренции ТНК в международном бизнесе рассмотрено теории конкурентоспособности и определены современные этапы развития разработки внедрение стратегии ТНК. Осуществлен анализ факторов развития транснационального бизнеса в развитых странах и проанализированы мировые тенденции конкурентоспособности.

Оценен уровень конкурентоспособности с проведением SWOT и PEST - анализа при разработке стратегии ТНК. Определено тенденции политики Украины относительно привлечений инвестиций ТНК с выявлением возможных направлений улучшения деятельности ТНК на территории Украины.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА КОРПОРАЦІЯ, СТРАТЕГІЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ, МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС, КОНКУРЕНЦІЯ.

Abstract. The paper analyzes the analysis of strategies and the relevance of the potential synergistic effect of increasing competitiveness as a criterion for the expediency of agreements.

The stages of evolution of multinational corporations, their influence on the process of globalization, peculiarities of TNCs as a form of international entrepreneurship are carried out. Within the framework of the methodological approach to assessing the expediency of TNCs competition strategies in

international business, theories of competitiveness are considered and current stages of development and implementation of TNCs strategy are determined.

The level of competitiveness with the conduct of SWOT and PEST analysis in the development of the TNC strategy was evaluated. The tendencies of Ukraine's policy on attracting TNCs investments with identification of possible directions of improvement of TNCs activity in the territory of Ukraine have been determined.

GLOBALIZATION, TRANSNATIONAL CORPORATION,
COMPETITIVENESS STRATEGIES, INTERNATIONAL BUSINESS,
COMPETITION.

ЗМІСТ

Завдання на кваліфікаційну дипломну магістерську роботу.....	2
Реферат.....	4
Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів..	9
Вступ.....	10
1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ.....	14
1.1 Транснаціональні корпорації як елемент глобалізаційних процесів.....	13
1.2 Стратегії конкуренції в міжнародному бізнесі.....	25
1.3 Сучасні етапи розвитку та впровадження стратегії транснаціональних корпорацій.....	40
2 АНАЛІЗ ЕКСПАНСІЇ ІНОЗЕМНИХ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОГОСПОДАРЬСЬКОГО РОЗВИТКУ.....	45
2.1 Аналіз імплементації конкурентних стратегій транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації.....	45
2.2 Використання SWOT та PEST - аналізу при розробці стратегій транснаціональних корпорацій.....	58
2.3 Діагностика проблем розвитку, позитивні та негативні наслідки діяльності транснаціональних корпорацій.....	68
3 ОСНОВНІ НАПРЯМИ КООРДИНАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ЩОДО ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	76
3.1 Оцінка впливу діяльності ТНК на економіку України в галузі споживчих товарів.....	76
3.2 Шляхи покращення економічного стану країни внаслідок функціонування транснаціональних корпорацій на її території	89

4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	95
4.1 Аналіз потенційних небезпек.....	95
4.2 Заходи по забезпеченню безпеки.....	97
4.3 Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці.....	100
4.4 Заходи безпеки у надзвичайних ситуаціях	106
4.4.1 Заходи з пожежної безпеки.....	106
4.4.2 Сили і засоби, які залучаються для проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.....	107
Висновки.....	112
Перелік джерел посилань.....	115
Додаток А Характеристика підприємств і відповідних їх стратегій за типом стратегічної конкурентної інноваційної поведінки.....	122
Додаток Б Механізм управління конкурентоспроможністю міжнародної торгової компанії.....	124
Додаток В Приклади корпоративних рішень R&G в області інформаційних технологій.....	125
Додаток Г Порівняльний аналіз конкурентів компанії Procter&Gamble на основі методу бенчмаркінгу.....	128

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Транснаціональні корпорації: навч. посіб. / В.В. Рокоча та ін. Київ, 2001. 304с.
2. Портер М.Е. Стратегія конкуренції /пер. з англ. А. Олійника та ін. Київ: Основи, 2009. 390 с.
3. Сорока І.Б. Транснаціональні корпорації та їхня роль у процесі активізації міжнародної інтеграції. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 9. С. 35-41.
4. Рогач О.І. Міжнародні інвестиції: теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій: монографія. Київ: Либідь, 2005. 720 с.
5. Мовсесян А.Г., Огнєвцев С.Б. Світова економіка: навч. посіб. Москва: Фінанси і статистика, 2001. 656 с.
6. Сумніви в глобалізації / за ред. Г.С. Никифорова. Харків: Гуманітар. Центр, 2007. 510 с.
7. Амеліна І. В. Попова Т. Л., Владимиров С. В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / Київ, 2013. 256 с.
8. Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності / за ред. С.О. Якубовського та ін. Київ, 2006. 488 с.
9. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку / за ред. Д.Г. Лукьяненко. Київ: КНЕУ, 2006. 592 с.
10. Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності / за ред. Якубовського С.О. Вид 2-ге переробл. і допов. Київ, 2011. 472 с.
11. Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності / за ред. Якубовського С.О. Вид 2-ге переробл. і допов. Київ, 2006. 452 с.
12. Dunning J. The Theory of Transnational Corporation. London. 2003. 456 p.

13. Як держава забезпечує субсидії підприємствам експортного сектору? *Економічна правда*: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua> (дата звернення: 13.10.2019).

14. Сорос Д.Т. Криза глобального капіталізму: Відкрите суспільство під загрозою / пер. с англ. Р. Ткачук та ін. Київ: Основи, 1999. 260 с.

15. Глобальна економіка / Мазурок П.П., Одягайло Б.М., Кулішов В.В., Сазонец О.М. Львів: Магнолія, 2009. 208 с.

16. Е.М. Лимонова та ін. Транснаціоналізація світової економіки: підручник. Дніпро: Університетська книга, 2019. 137 с. URL: <https://duan.edu.ua/study-ukr/biblioteka.html> (дата звернення: 14.10. 2019).

17. World Investment Report 2018. *Investment And New Industrial Policies: United nations conference on trade and development*. New York, USA: United Nations Publications, 2018. URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_overview_en.pdf, (дата звернення: 15.10.2019).

18. Филюк Г.М. Конкуренція і монополія в епоху глобалізації: монографія. Житомир: ЖДУ, 2011. 404 с.

19. Руденко Л. В. Транснаціональні корпорації: навч. посіб. Київ, 2004. 227 с.

20. Юданов А. Ю. Конкуренція: теорія і практика: навч. посіб. Вид. 2-е. Москва, 1998. 384 с.

21. Омельяненко Т.В. та ін. Управління конкурентоспроможністю підприємства: підручник. Київ: Університетська книга, 2006. 268с. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/20893> (дата звернення: 16.10. 2019).

22. Діденко М.В. Методи розширення присутності ТНК на світових ринках. *Генерування інновацій інклюзивного розвитку: національний, регіональний, міжнародний вимір*: зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2019. С. 128–130.

23. Управління конкурентоспроможністю підприємства: підручник/ Ю. Б. Іванов та ін. Харків, 2010. 320 с.

24. Глобалізація як загальносвітовий процес і місце в ній України / Я. А. Максименко та ін. *Вісник ХПІІ*. 2012. № 25, т. 2. С. 98-106.
25. ТНК і перспективи їх розвитку в Україні / Я. А. Максименко та ін. *Вісник ХПІІ*. 2006. № 2, т. 1. С. 129-133.
26. Clive B., the new Palgrave: A Dictionary of Economics, *Development Economics*. 1987. №. P. 818-825.
27. Никулина О.В., Рудакова А.Е. Міжнародний досвід управління конкурентоспроможністю компаній нафтогазової галузі з дотриманням принципів економічної безпеки / *Економічна безпека: правові, економічні, екологічні аспекти*: зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.- практ. конф. Курськ : Юго-Зап. держ. ун-т, 2016. С. 397.
28. Никулина О.В. Розвиток діяльності сучасного підприємства на основі застосування маркетингового походу: монографія. Краснодар: Кубанський держ. ун-т, 2007. 237с.
29. Никулина О.В., Покуль В.О. Оптимізація структури маркетингових комунікацій в соціальних медіа на основі специфічних особливостей споживчої поведінки (на прикладі регіонального кластера) Воронина Л.А. та ін. / *Економіка стійкого розвитку*. 2014. № 4. С. 20
30. Оцінки ступеня впливу фактора на компанію, шкала оцінювання. *Офіційний сайт компанії Procter&Gamble*: веб - сайт. URL: <http://www.pg.com> (дата звернення: 20.10.2019).
31. R.A. Kerin, S.W. Hartley. Marketing. The Core: Mc Graw –Hill Education, New York , 2016. 531 p.
32. Our Brands. *Офіційний сайт компанії Procter&Gamble*: веб - сайт. URL: <https://us.pg.com/our-brands> (дата звернення: 20.10.2019).
33. Платформи, які використовує Р&Г у своїй діяльності. *Сайт Національна ділова мереж*: веб - сайт. URL: www.i-business.ru(дата звернення: 28.10.2019).
34. Діденко М.В. Інноваційний розвиток ТНК в умовах глобальної конкуренції. *Проблеми формування та розвитку інноваційної*

інфраструктури: зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.- практ. конф. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. С. 309-310.

35. Т. С. Пічугіна та ін. Управління змінами: навч. посіб. Харків: ХДУХТ, 2017. 226 с.

36. Міщенко А. П. Стратегічне управління: навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2004. 336 с.

37. Александров І. О. Фінансова стратегія підприємства. *Наукові праці Донецького національного технічного університету*. 2003. № 65. С. 121–128.

38. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент: монографія. Київ: Знання, 2006. 366 с.

39. Економіка знань: виклики глобалізації і Україна / за ред. А.П. Гальчинського та ін. Київ, 2004. 261 с.

40. Бураковський І. В. Світова економіка: навч. посіб. Москва, 2010. 489 с.

41. Чеботарев Н.Ф. Світова економіка: монографія. Москва, 2007. 332 с.

42. Чому жителі сучасної Німеччини купують техніку німецької фірми «Bosch»? *Зроблено для умів*: веб-сайт. URL: <https://www.dw.com/uk/> (дата звернення: 28.10.2019).

43. Ломакин В.К. Світова економіка: підручник. Москва, 2002. 735 с.

44. Гордєєв В.В. Світова економіка і проблеми глобалізації: підручник. Москва, 2008. 407 с.

45. Кейси міжнародного маркетингу. *Сучасні аспекти міжнародного маркетингу*: веб - сайт. URL: nashaucheba.ru/v3417/?download=6 (дата звернення: 10.11.2019).

46. 200 найбільших компаній. *Рейтинги Forbes Україна*: веб - сайт. URL: <http://forbts.ua/ratings/> (дата звернення: 11.11.2019).

47. Павлюк Т.С., Діденко М.В. Аналіз розвитку світових ТНК: досвід для України. *Економіка та суспільство*. 2018. №15. С. 46-52.

48. Басманова О. Є. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. Харків: НУА, 2015. 52 с.

49. Макроекономічний та монетарний огляд. *НБУ*: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=91230607>(дата звернення: 14.11.2019).

50. Хімічна промисловість України. *ДП «Черкаський НДІТЕХІМ»*: веб-сайт. URL: <http://nditekhim.com.ua/himichna-promyslovist-ukrayiny-2.html> (дата звернення: 14.11.2019).

51. Діденко М.В. Процеси транснаціоналізації економіки України. *Генерування інновацій інклюзивного розвитку: національний, регіональний, міжнародний вимір*: зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.- практ. конф. Запоріжжя: ЗНТУ, 2018. С. 123–125.

52. Янковський, М. А. Управління конкурентоспроможністю підприємства на світових ринках: навч. посіб. Донецьк, 2005. 36 с.

53. Сметана, В. В. Конкурентна позиція українських підприємств на світових товарних ринках (на прикладі ринку мінеральних добрив): монографія. Київ, 2002. 18 с.

54. Шевцова, Г. З. Сучасні особливості регулюючої ролі держави у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств хімічного комплексу. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2008. № 12. С. 141-149.

55. Петєшова, Т. А. Методичні підходи до оцінки рівня конкурентних переваг і конкурентоздатності підприємства. *Економіка: проблеми теорії та практики*. 2010. № 261. С. 908-918.

56. Саліхова, О. В. Конкурентоспроможність українських виробників азотних добрив: проблеми та шляхи їх вирішення у процесі приєднання до СОТ *Економіст*. 2005. № 5. С. 55-57.

57. Вітчизняна економіка не уникне впливу ТНК, але уряд може регулювати рівень їхньої присутності. *Експерти про транснаціональні корпорації в Україні*. веб-сайт. URL: <http://tyzhden.ua/Economics/74635>(дата звернення: 16.11.2019).

58. Деякі тенденції розвитку транснаціональних корпорацій в Україні.
Архів: веб-сайт. URL:
http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/fkd/2011_1/part3/56.pdf. (дата
звернення: 17.11.2019).

59. Прохорова М. Е. Особливості формування впливу зарубіжних ТНК на Україну в XXI ст. *Науковий вісник НАУ*: веб-сайт. URL:
<http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/view/3261/3214> (дата звернення: 18.11.2019).

60. Paying Taxes 2011. *The Global Picture*: веб-сайт. URL:
www.pwc.com/gx/en/payingtaxes/pdf/paying-taxes-2011.pdf.

61. The 2011 Index of Economic Freedom. *Economic Freedom*: веб-сайт.
URL: <http://www.heritage.org/index/> (дата звернення: 21.11.2019).

62. Eiteman D. K. *Multinational Business Finance*. Boston, San Francisco, New York: AW Publishing, 2007. 701 p.

63. ДСанПіН 3.3.2.007-98. Державні стандартні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно - обчислювальних машин. Київ: Міністерство охорони здоров'я України, 1998. 60с.

64. ДСТУ Б В.2.5-82:2016 Електробезпека в будівлях і спорудах. Вимоги до захисних заходів від ураження електричним струмом. [Чинний від 2016-01-07]. Київ, 2016. 24 с. (Інформація та документація).

65. НПАОП 40.1-1.32-01. Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок. Київ: Міністерство праці та соціальної політики України, 2001. 78 с.

66. НАПБ А.01.001-2014. Правила пожежної безпеки в Україні. Київ: Кодекс цивільного захисту України, 2014. 86с.

67. НПАОП 40.1-1.01-97. Правила безпечної експлуатації електроустановок. Київ: Державний комітет України по нагляду за охороною праці, 1997. 70с.

68. НПАОП 40.1-1.21-98. Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів. Київ: Міністерство праці та соціальної політики України, 1998. 85с.

69. НПАОП 0.00-7.15-18. Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями. Київ: Міністерство праці та соціальної політики України, 2018. 55с.

70. ДБН В.2.5-28-2018. Природне і штучне освітлення. Київ: Мінрегіон України, 2018. 55с. (Державні будівельні норми України)

71. ДСН 3.3.6.042-99. Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень. Київ: Міністерство охорони здоров'я України, 1999. 65с.

72. ДБН В.2.5-67:2013. Опалення, вентиляція та кондиціонування. Київ: Міністерство регіонального розвитку будівництва та житлово - комунального господарства України , 2013, 149с.

73. ДСН 3.3.6.037-99. Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку. Київ: Міністерство охорони здоров'я України, 1999. 34с.

74. ДСТУ EN 2:2014 Класифікація пожеж (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT). [Чинний від 2001-12-30]. Київ, 2014. 38 с. (Інформація та документація).

75. ДСТУ Б В.1.1-36:2016. Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою. [Чинний від 2016-06-15]. Київ, 2016. 34 с. (Інформація та документація).

76. ДБН В.1.1-7:2016. Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги. Київ: Міністерство регіонального розвитку будівництва та житлово - комунального господарства України , 2016, 39с.

77. Сили і засоби, які залучаються для проведення рятувальних та інших невідкладних робіт. *Кодекс цивільного захисту України*: веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> (дата звернення: 29.11.2019).